

אגף תכנים, תוכניות,
הכשרה והשתלמויות

שורדי השואה במציאות של מלחמה

רקע

פלישת רוסיה לאוקראינה

העולם התעורר בבוקר יום חמישי, 24 בפברואר 2022, לקולות של מלחמה. הידיעות על המלחמה המתרחשת על אדמת אירופה עוררו חרדות רבות ותחושה של אי ודאות בקרב רבים. אנו נמצאים בתקופה רגישה. מראות המלחמה מחזירים אותנו שמונים שנה אחורה. המראות קשים ומעוררים עצב רב על עצם המצב שבו מדינה פולשת למדינה אחרת ופוגעת באזרחים חפים מפשע. בין תושבי אוקראינה שמוצאים עצמם במלחמה, יש כ-10,000 שורדי שואה. הטראומה שהם חווים כעת היא כפולה: התמודדות עם המציאות לצד התמודדות עם הזיכרונות הקשים שהיא מעוררת. ההתמודדות עם הזיכרונות הקשים שהמלחמה מעוררת היא נחלת רבים משורדי השואה, בכל מדינה שבה הם חיים.

שאלה במליאה

מה אתם יודעים על המצב באוקראינה בעת האחרונה? כמה שורדי שואה נמצאים היום באוקראינה? כמה הצליחו לצאת ממנה? לאן נמלטו?

אפשר לחפש תשובות במרשתת.

סבב תשובות.

חלוקת הכיתה לקבוצות, כל קבוצה תקבל את אחת הכתבות המצורפת ותדון בשאלות שלהלן:

1. מהם הקשיים העיקריים שעולים מהכתבה?
2. אילו רגשות הכתבה מעוררת?
3. האם התגובות שלנו קשורות לעברנו היהודי או שתגובות אלו יעלו בקרב בני נוער בעולם?

מצוקת שורדי השואה באוקראינה: "מחזיר אליי את 1941, רוצה את חיי בחזרה"

הדר גיל-עד ynet.

כ־9,900 שורדי שואה חיים באוקראינה, ובשל גילם ומצבם הבריאותי, רובם אינו מסוגל לעזוב את המדינה ונאלץ להסתתר מאימת הרוסים. "זה החזיר אליי את מה שעברנו אז כדי לשרוד", אומרת אנה רוזן, בת 80 מאודסה. נטליה בר'זניה, בת 88 מאודסה: "לא מאמינה שצריכה לעבור את מה שעברתי לפני 80 שנה"

נטליה ברז'ניה: "מרגישה שאני בחלום רע"
(צילום: הג'וינט העולמי JDC)

הימים האחרונים מחזירים את נטליה ברז'ניה (88), ניצולת שואה מאודסה, 80 שנה לאחר, לימי מלחמת העולם השנייה. "אני מרגישה שאני עוברת היום מחדש את מה שעברתי ב־1941", אמרה אתמול. "יש מלחמה נוראית בחוץ, הרבה פיצוצים. אני מרגישה שאני באיזה חלום רע. אני לא מאמינה שאני צריכה לעבור שוב את מה שעברתי לפני 80 שנה. המילה פחד לא מצליחה לבטא את מה שאני מרגישה."

כמו קשישים רבים, בהם ניצולי שואה, ברז'ניה אינה יכולה לברוח מאוקראינה, שכן גילה ומצבה הבריאותי לא מאפשרים לה לצאת למסע בריחה בקור המקפיא. "במלחמת העולם השנייה העבירו אותי לסיביר, עם אמא והמשפחה המורחבת", מזכרה אתמול. "התחבאנו תקופה מאוד ארוכה במרתף של בניין. גם היום אני מתחבאת. הבעיות הרפואיות שלי התחילו לפני המלחמה, אבל הלחץ בשבועות האחרונים לא עוזר."

"אנחנו שומעים מניצולי השואה באוקראינה שהמלחמה הנוכחית מחזירה אותם לחוויות של מלחמת העולם השנייה", סיפר אתמול עמוס לב-רן, מנהל קשרי חוץ של ג'וינט-חמ"ע (חבר המדינות העצמאיות). "הם מתארים אימה שמשפיעה עליהם פיזית, ובתנאים האלה הם נאלצים להסתתר ולהילחם על בריאותם. התפקיד שלנו הוא לעזור להם. אנחנו שומעים בשבוע האחרון סיפורי גבורה של מטפלי הבית שלנו, שממשיכים להגיע לבתי הניצולים גם תוך סיכון אישי. חלק נשארים לישון אצלם כדי להקל, אחרים לקחו אליהם ניצולים הביתה. יש מטפלים שהולכים שעות כדי להגיע לבתי הקשישים, כי אין תחבורה ציבורית וזה שירות מציל חיים. גם במקומות כמו חרקוב וקייב אנחנו מצליחים להמשיך ברמה מסוימת את טיפולי הבית".

אנה רוזן: "מרגישה חסרת אונים"
(צילום: הג'וינט העולמי JDC)

הג'וינט פועל באוקראינה כ-30 שנה, ומטפל ב-37 אלף קשישים במדינה, מתוכם 9,900 ניצולי שואה. מתחילת המשבר, הג'וינט עובד בשיתוף פעולה עם ועידת התביעות, כדי להגיע לאנשי הקהילה היהודית. "אנחנו מסייעים להם גם במזון ותרופות", אמר לב-רון, "אבל אנחנו חוששים שתהיה החמרה בקושי שלנו להגיש סיוע למבוגרים בבתיים".

אנה רוזן (80), ניצולת שואה מאודסה, בימים אלה חיה גם היא מחדש את זיכרונות המלחמה. "ההפצצות בבוקר ה-24 בפברואר מיד החזירו אותי למלחמה", תיארה אתמול. "זו חרדה קיצונית, שמשתלטת על כל הגוף. אני מרגישה חסרת אונים ומיואשת נורא. זה החזיר אליי את הקושי הנורא של אז, את כל מה שעברנו כדי לברוח וכדי לשרוד. אני רוצה את החיים הנורמליים שלי בחזרה".

המבצע המסוכן לחילוץ ניצולת השואה מקייב לישראל

ליליה ולדירובנה (78) נותרה לבדה בקייב בעיצומה של המלחמה, ונאלצה לעזוב את הבית שבו נולדה בזמן מלחמת העולם השנייה. מתנדבים ישראלים התגייסו להוציא אותה מאוקראינה, וחילצו אותה ללבוב, שנמצאת כ-600 ק"מ מהבירה. בימים הקרובים היא תנחת בארץ: "מרגישה שההיסטוריה חוזרת על עצמה" אליאור לוי שליח ידיעות אחרונות, ynet

המצור שהטילו הכוחות הרוסיים על קייב כפה על ליליה ולדירובנה להסתגר במשך יותר משבועיים בביתה, מבלי לצאת ממנו, כשהיא נמצאת לגמרי לבדה. ליליה, ניצולת שואה בת 78, התגוררה בבניין במרכז הבירה האוקראינית. היא נולדה לתוך מלחמה ובעת, בערוב ימיה, היא עזבה את המקום שבו נולדה כתוצאה ממלחמה כאשר היא יודעת שככל הנראה היא כבר לא תשוב אליו יותר.

"מרגע שהחלה הלחימה לא יצאתי מהבית משום שזה מה שהורו לנו", סיפרה ל ynet "ידיעות אחרונות". "בכל פעם ששמעתי את האזעקות, ברחתי לחדר המדרגות ושמעתי את קול הפיצוצים". ליליה מתקשה ללכת וגם כאשר היא צעדה לעברנו, היא נעזרה במישהו שתמך בה. היא מספרת כי בשל הקושי ללכת, היא לא תמיד הספיקה להגיע למקום מוגן יותר.

ליליה ולדירובנה
(צילום: גיל נחושתן)

מרגע שההפצצות באזור קייב הפכו תכופות יותר ויותר, והסכנה לחייה ולבריאותה של ליליה גברה, ניסה בנה שכבר עזב קודם לכן את אזור קייב, למצוא דרך לחלץ אותה. המקרה הקשה הגיע לאוזניו של שמעון סבג, מייסד עמותת "יד עזר לחבר" אשר נמצא באוקראינה עם הצוותים שלו, ועוסק בחילוץ יהודים וישראלים שנתקעו באזורי הקרבות במזרח אוקראינה ובצפונה.

הרגישות הגדולה של המקרה, והעובדה שליליה היא ניצולת שואה שחיה בגפה בעיר המופגזת, הובילו למבצע חילוץ מסוכן שמטרתו להגיע אליה ולחלץ אותה בשלום מאוקראינה לפולין. סבג גייס צוות מקומי שיצא בסוף השבוע מלבוב לקייב, מרחק של 600 קילומטרים, אין ספור מחסומים ואזורים רבים שמותקפים באופן תדיר בידי צבא רוסיה, כדי להגיע לליליה ולהוציא אותה מהתופת.

"הדרך היתה ארוכה מאוד" שחזרה ליליה. "נסענו יותר מ-13 שעות בדרכים עוקפות וביערות, הייתה תנועה כבדה מאוד מערבה, לכיוון פולין, אבל לא עצרנו לרגע". שלשום (שבת) בשעה 01:00 בלילה הגיעה ליליה עם מחלציה ללבוב, שוכנה מיד במלון מקומי והתקשתה להסתיר את התרגשותה. בבוקר היא כבר התאחדה מחדש עם בנה ונכדה שהגיעו לסייע לה במעבר לפולין.

בחדר המלון. בימים הקרובים תגיע לישראל
(צילום: גיל נחושתן)

"אני רוצה לפני הכל להודות לאנשי "יד עזר לחבר" שסיכנו את חייהם והגיעו אלי עד לבית כדי לחלץ אותי", סיפרה ליליה כשהיא נחנקת מדמעות. "אני נמצאת כעת במקום בטוח וקשה לי להביע את התודה שלי במילים."

את פניה של ליליה במלון קיבל סבג. הוא הביע סיפוק גדול מההצלחה, אך גם דאגה מכך שישנם להערכתו ניצולי שואה נוספים שעדיין לא הצליחו להגיע אליהם באזורי הקרבות ולהציל אותם. "המטרה שלנו היא לסייע לחסרי ישע שלא יכולים לדאוג לעצמם. לשם כך שכרנו צוותים מקומיים ואנחנו ממשיכים בכל יום מחדש להביא להצלחות חדשות."

ליליה יצאה אתמול לגבול פולין, ומשם היא תטוס בימים הקרובים לישראל. היא אומרת שאינה יודעת אם אי פעם בחייה תזכה לשוב לביתה בקייב, אך היא ביקשה לחזק את המאמצים שעושים הישראלים ביוזמות פרטיות או בחסות המדינה כדי לדאוג לכלל היהודים שנמצאים במצוקה בכל מקום בעולם. "נולדתי בשנת 1944 בקייב כשהעיר הופצצה כל העת. אבא שלי נהרג בקרבות לקראת סיום מלחמת העולם השנייה בלחימה לצד ברית המועצות, ובחיים שלי לא חשבתי שהעם הרוסי יתקוף את אוקראינה. עכשיו אני מרגישה כאילו ההיסטוריה חוזרת על עצמה ואפילו בצורה גרועה יותר."

ניצולת שואה נחלצה מהמלחמה באוקראינה: "אותרה לפי תמונה בווטסאפ"

בגיל 84 ניצולת השואה ריטה בורודיאנסקיה נקלעה למלחמה באוקראינה הסוכנות היהודית פעלה להביאה ארצה, "צוותי רפואה טיפלו בה"

יעקב חגואל וריטה בורודיאנסקיה, צילום: אוליביה פיטוסי,
הסוכנות היהודית

ניצולת השואה ריטה בורודיאנסקיה מצאה את עצמה בימים האחרונים במסע לארץ, לאחר הפלישה הרוסית לאוקראינה. עם פרוץ המלחמה, פנתה נכדתה ג'ני מלמד מרגולין לסוכנות היהודית ולבית חב"ד, בבקשה לחלץ את סבתה בת ה-84 מהעיירה אוברץ' שבאוקראינה.

רוב קרובי משפחתה של ריטה נספו בשואה. היא גרה לבדה, ועם הפלישה הרוסית נכדתה ג'ני פעלה למען הבאתה לארץ. "סבתא שלי היא אישה מבוגרת עם בעיות בריאותיות. כל המשפחה הייתה מאוד מודאגת, והמצב היה קשה. החלטנו שחייבים לפעול למען חילוצה מאוקראינה", אומרת ג'ני.

לדבריה, סבתה חולצה מביתה והועברה לז'יטומיר, שם נפגשה עם הרב של בית חב"ד. לאחר מכן הגיעה הסבתא לגבול בלביב ולמתחם הפליטים בקורצ'ובה, שם נכדתה יצרה קשר עם הסוכנות היהודית. "מתוך אלפי אנשים, הצלחתי לאתר אותה לפי תמונה שהנכדה שלחה לי בוואטסאפ", מספר נציג הסוכנות, רפאל הלצר. "צוותי רפואה טיפלו בה". ריטה שוהה כעת במרכז העלייה של הסוכנות בוורשה, שם פגשה את בתה אירה יודיטצקיה (56), נכדתה אילונה יודיטצקיה (28) ונינה מקסים אובצ'רוב (11). שלושתם ברחו גם הם מאוקראינה, ובקרוב יעלו לישראל.

השגריר אידר, צילום: שגרירות ישראל ברומא,

יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית והיו"ר בפועל של הסוכנות היהודית, יעקב חגואל, פגש את ריטה במהלך ביקור עבודה שערך השבוע בגבול פולין-אוקראינה: "אנו נמצאים במשבר ההומניטרי הגדול בעשור האחרון. מרגש למצוא סיפורים מרגשים של איחוד משפחות."

מרכז העלייה של הסוכנות היהודית בוורשה הוא אחד ממרכזי העלייה שאותם הסוכנות היהודית והקרן לידידות מפעילות במדינות הגובלות באוקראינה כדי לקלוט את זרם הפליטים היהודים. מאז תחילת מבצע "ערבות ישראל" לעליית יהודי אוקראינה, הגיעו לישראל מאות עולים.

מסייעים לעיר לביב

בתוך כך, שישה גנרטורי ענק הועברו בעזרת שגרירות ישראל באיטליה לעיר לביב. הגנרטורים נרכשו בתקציב משרד החוץ, והשגריר דרור אידר הסביר כי הם יסייעו לבתי החולים האזרחיים.

במליאה:- סבב תשובות של כל קבוצה.

שאלות נוספות

- לדעתכם, כיצד לדעתכם מרגישים שורדי השואה בישראל ביחס למלחמה המתרחשת באירופה ?
- האם אתם מכירים שורדי שואה ?
- האם שוחחתם איתם על המלחמה באוקראינה?

- להשמיע את השיר "[האמנם](#)" (את תלכי בשדה), שכתבה לאה גולדברג. להקרין או לחלק את מילות השיר.
- השיר נכתב בזמן מלחמת העולם השנייה. נושא השיר הוא התקווה לפתח יכולת להתמודד בשלווה גם עם העבר וגם עם ההווה נוכח תחושות של אובדן ושל מכאוב.
- שיר זה נכתב במהלך המלחמה, בשנת 1943, ובעיני רבות משורדות השואה הוא שיר ניצחון על אימי העבר.
- אילו כוחות ותכונות אופי צריך אדם לגייס בשביל להתמודד שוב עם מציאות קשה שחש שכבר השאיר מאחור?

סיכום:

להקרין את [הסרטון](#)

שאלה

מה אנחנו באזרחים, כתלמידים, כבית ספר, כרשות וכמדינה יכולים לעשות כדי לסייע לשורדי השואה במציאות העכשווית ובהתמודדות עם מציאות של מלחמה?

הַאֲמָנָם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד,
וְתִלְכִּי בַשָּׂדֶה, וְתִלְכִּי בּוֹ בְּהֶלֶךְ הַתָּם,
וּמִחֲשׂוֹף כִּי רִגְלִי יִלְטֹף בְּעָלִי הָאֶסְפָּסֶת,
אוֹ שְׁלֹפִי שִׁבְלִים יִדְקְרוּ וְתִמְתֵּק דְּקִירָתָם.

אוֹ מָטָר יִשְׁיֶגֶר בְּעֵדֶת טְפוֹתָיו הַדּוֹפְקֶת
עַל כְּתִפִּיךָ חֲזוֹן צוֹאֵר וְרֹאשׁוֹ רַעֲנָן.
וְתִלְכִּי בַשָּׂדֶה הָרֹטֵב וְיָרֹחַב בְּךָ הַשֶּׁקֶט
כְּאוֹר בְּשׂוּלֵי הָעֵנָן.

וְנִשְׁמַתְּ אֶת רִיחוֹ שֶׁל הַתֶּלֶם נָשׁוּם וְרֹגֵעַ,
וְרֹאִית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרָאִי הַשְּׁלּוּלִית הַזָּהָב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּבָרִים וְחַיִּים וּמֵתָר בָּם לִנְגָעַ,
וּמֵתָר וּמֵתָר לְאַהֲבָה.

אֶת תִּלְכִּי בַשָּׂדֶה. לְבַדְךָ. לֹא נִצְרַבֶּת בְּלֶהֱט
הַשְּׂרָפוֹת בְּדֶרֶכִּים שְׂסָמְרוּ מֵאִימָה וּמִדָּם.
וּבִישׁוּר-לִבָּב שׁוֹב תִּהְיִי עֲנוּה וְנִכְנָעֶת
כְּאֶחָד הַדְּשָׁאִים כְּאֶחָד הָאֲדָם.